

СЕРІЯ РОМАНІВ ДЖОНАТАНА СТРАУДА «АГЕНЦІЯ «ЛОКВУД І КО» ЯК ПРИКЛАД ПАРАНОРМАЛЬНОЇ ФАНТАСТИКИ

Докашенко Тетяна Вікторівна,

викладач кафедри англійської філології та лінгводидактики
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
ORCID ID: 0009-0005-4778-4177

Стаття присвячена аналізу визначальних рис паранормальної фантастики. Об'єктом вивчення є серія романів «Локвуд і Ко» сучасного британського письменника-фантаста Джонатана Страуда, яка розглядається як приклад паранормальної фантастики. Для глибшого розуміння сутності даного піджанру фантастики нами були опрацьовані роботи про сам жанр – фантастика та визначено його поняття. Визначено, що жанр фантастики набув у ХХІ столітті дуже значної популярності. Досліджено класифікації піджанрів фантастики та надано узагальнений варіант. Визначено поняття паранормальної фантастики. Наведено приклади популярних книг, які належать до жанру паранормальної фантастики. Досліджено, що елементи паранормальної фантастики можуть зустрічатися й у інших піджанрах фантастики. Розглянуто основні риси паранормальної фантастики. Проаналізовано серію романів «Агенція «Локвуд і Ко» Джонатана Страуда (у яку входять 5 романів) на її приналежність до паранормальної фантастики. Досліджено, що книги містять у собі усі притаманні риси даного жанру, а саме: присутність паранормальних елементів та явищ, істот або сил, які не є частиною реального світу (у даній серії – привидів), дії відбуваються в сучасному місті (Лондон) у наш час, але з фантастичними подіями, у книгах є поєднання з іншими жанрами (жахи, частково романтика), розслідування незвичайних явищ та надприродних подій, зосередженість на таємниці, що є частиною сюжету (розслідування появи привидів), та присутність психологічного аспекту (минуле головного героя впливає на його психологічний стан та мотивацію). Наведено приклади ілюстративних цитат на кожен із зазначених визначальних рис із серії романів «Агенція «Локвуд і Ко». Зроблено висновок, що серія романів «Агенція «Локвуд і Ко» Джонатана Страуда однозначно є прикладом паранормальної фантастики.

Ключові слова: фантастика, паранормальна фантастика, паранормальні елементи, Джонатан Страуд, «Агенція Локвуд і Ко».

Dokashenko Tetiana. Jonathan Stroud's "Lockwood & Co" Novel Series as an Example of Paranormal Fiction

The article is devoted to the analysis of paranormal fiction defining features. The object of study is the series of novels "Lockwood and Co" by the modern British fantasy fiction writer Jonathan Stroud, which is considered as an example of paranormal fiction. For a deeper understanding of this fantasy subgenre, we have studied works on fantasy genre itself and gave its definition. It has been determined that the fantasy genre has gained very significant popularity in the 21st century. The classification of fantasy subgenres has been studied and its generalized version has been provided. The term of paranormal fiction has been defined. Examples of popular books belonging to the genre of paranormal fiction have been given. It has been studied that elements of paranormal fiction can also be found in other fantasy subgenres. The main features of paranormal fiction have been considered. The series of novels "Lockwood & Co" by Jonathan Stroud (which includes 5 novels) is analysed for its belonging to paranormal fiction. It is studied that the books contain all the inherent features of this genre, namely: the presence of paranormal elements and phenomena, creatures or forces that are not part of the real world (in this series – ghosts), the actions take place in a modern city (London) in our time, but with fantastic events, the books have a combination with other genres (horror, partly romance), the investigation of unusual phenomena and supernatural events, the focus on the mystery that is a part of the plot (investigation of the ghost's appearance), and the presence of a psychological aspect (main character's past affects his psychological state and motivation). Examples of illustrative quotes for each of the specified defining features from the series of novels "Lockwood & Co" are given. It is concluded that the series of novels "Lockwood & Co" by Jonathan Stroud is clearly an example of paranormal fiction.

Key words: fantasy, paranormal fiction, paranormal elements, Jonathan Stroud, "Lockwood & Co".

Вступ. Можна без заперечення заявити, що жанр фантастичної літератури набув у ХХІ столітті дуже значної популярності. Особливо цей жанр став популярним завдяки таким уже класичним фантастичним творам як «Володар Перснів» ("The Lord of the Rings") Дж. Р. Толкіна та «Гаррі Поттер» ("Harry Potter") Дж. К. Роулінг.

Існує велика кількість наукових праць про фантастичну літературу. Однією з найбільш ґрунтовних є «Енциклопедія фантастики» ("The Encyclopedia of Fantasy") англійців Джона Клюта та Джона Гранта, яка містить у собі інформацію за категоріями: автори, теми, термінологія, фантастика в різних краї-

нах, фільми, кінематографісти, телебачення, комікси, ілюстратори, книжкові видавництва, нагороди, інше, та налічує більше 1000 сторінок [8]. Також доволі ґрунтовною з погляду теми нашого дослідження є праця німецьких авторів Іни Бацке, Еріка К. Ербахера, Лінди М. Гесс та Корінни Ленхардт «Дослідження фантастичного: жанр, ідеологія та популярна культура» (Exploring the Fantastic: Genre, Ideology, and Popular Culture) [6].

Українські науковці також працюють над дослідженням жанру фантастики, особливий інтерес до українських письменників фантастів [2].

У нашому дослідженні ми спираємося на визначення терміну фантастика з літературознавчої енци-

клопедії, укладача Юрій Коваліва, українського поета, критика, літературознавця та педагога:

Фантастика – це широкий літературний жанр, який охоплює твори, що містять нереальні, вигадані елементи. Ці елементи можуть бути надприродними, паранормальними, науково-технічними, соціальними, або ж просто уявними [1, с. 522–523].

Існує велика кількість класифікацій піджанрів фантастики і це питання залишається часто проблемним, адже в одному творі можуть поєднуватися декілька піджанрів. У даному дослідженні ми спираємося на наступну узагальнену класифікацію фантастики: альтернативна історія, альтернативна реальність, апокаліптична фантастика, сучасна фантастика, фентезі, готична (темна) фантастика, антиутопія, епічна фантастика, казки, наукова фантастика, військова наукова фантастика, паранормальна фантастика, постапокаліптична фантастика, супергеройська фантастика, надприродна фантастика, утопія [12].

Матеріали та методи. У нашій статті ми детальніше зупиняємося на розгляді такого піджанру фантастики як паранормальна фантастика та його визначальних рисах на прикладі серії романів «Локвуд і Ко» («Lockwood & Co») Джонатана Страуда.

Мета дослідження – проаналізувати визначальні риси паранормальної фантастики та прослідкувати їх втілення в серії романів «Локвуд і Ко» Джонатана Страуда. Для досягнення поставленої мети нами було використано наступні методи дослідження: описовий – для визначення основних рис паранормальної фантастики, інтерпретаційно-текстовий та контекстуальний аналіз – для дослідження зазначеної серії романів на предмет відображення визначальних рис паранормальної фантастики в них.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що хоча сам жанр фантастики є широко досліджуваним, що було зазначено нами вище, її піджанр – паранормальна фантастика – є вивченим недостатньо. Крім того, оскільки серія романів, яку ми досліджуємо є доволі новою (2013–2017 роки випуску, а український переклад з’явився лише в 2019–2023 роках), то вона також мало вивчена літературознавцями.

Результати. Паранормальна фантастика – це жанр художньої літератури, сюжет якого побудований навколо певних паранормальних істот та явищ (звичай, привидів, вампірів, перевертнів, екстрасенсів) [12].

«Паранормальне» стосується ідеї про те, що існують певні явища, які знаходяться поза межами наукового розуміння, але потенційно можуть бути пояснені наукою одного дня, навіть якщо шанси на це невеликі.

Численні надзвичайно популярні книги належать до жанру паранормальної фантастики, наприклад: «Дракула» («Dracula») Брема Стокера (1897), «Інтерв'ю з вампіром» (Interview With the Vampire) Енн Райс (1976), Серія «Аніта Блейк: Мисливець на вампірів» (Anita Blake: Vampire Hunter) Лорел К. Гамільтон (1993), серія «Сутінки» (Twilight) Стефані Мейер (2005), Серія «Знаряддя смерті» (The Mortal Instruments) Кассандри Клер (2007–2014), серія «Агенція «Локвуд і Ко» (Lockwood

& Co) Джонатана Страуда (2013–2017), «Дивна практика» (Strange Practice) Бівіан Шоу (2017), «Нічний ворон» (The Night Raven) Сара Пейнтер (2018) та багато інших [10].

Як можна побачити із зазначених вище прикладів даний жанр фантастичної літератури почав набирати популярності в кінці ХХ століття, і стає ще більш популярним уже в ХХІ столітті [7, с. 126].

У літературному світі точаться дебати щодо того, чи належать жанри фентезі та інші сучасні фантастичні піджанри до категорії надприродного чи паранормального. Хоча популярні фентезійні романи та фентезійні серії, такі як «Володар перснів» Дж. Р. Р. Толкіна та «Гаррі Поттер» Дж. К. Роулінг, можуть містити надприродних істот та елементи паранормального, фентезійні книги зазвичай вважаються окремим жанром [12].

Перейдемо до розгляду романів «Агенція «Локвуд і Ко» (Lockwood & Co) Джонатана Страуда та її приналежності до жанру паранормальної фантастики.

Джонатан Ентоні Страуд – британський письменник фантастичної прози, найбільш відомий завдяки серіям романів «Вартімей» та «Локвуд і Ко». Твори Страуда були представлені у списках книг для дітей та підлітків Американської національної асоціації кіно (ALA Notable) [9].

«Локвуд і Ко» – це серія романів про появу привидів у світі, і боротьбу з ними агенцій (закладів створених задля виявлення та знищення привидів).

Серія складається з п'яти романів: Сходи, що кричать (The Screaming Staircase), Череп, що шепоче (The Whispering Skull), Примарний хлопець (The Hollow Boy), Тінь, що крадеться (The Creeping Shadow), Порожня могила (The Empty Grave), які публікувалися з 2013 до 2017 [9].

Головним героями є Ентоні Локвуд, Люсі Карлай та Джордж Кабінс, пізніше до них приєдналися ще два оперативники: Голлі Манро та Квіл Кіпс, вони і складають агенцію «Локвуд і Ко». Головні герої не просто борються з навалюю привидів в Лондоні по всій Англії, а й намагаються розслідувати причини їх такої раптової появи.

Розглянемо *основні риси паранормальної фантастики* і як саме вони відображаються в серії «Агенція «Локвуд і Ко» Джонатана Страуда.

Найголовнішою рисою є присутність *паранормальних елементів та явищ*, істот або сил, які не є частиною реального світу, це можуть бути привиди, вампіри, перевертні, екстрасенси, паралельні виміри тощо [11].

У зазначеній нами серії такими елементами виступають привиди, їх поява є основою всієї серії книг. Наведемо кілька прикладів цитат із книг: «...це були кайдани привида, що цілком відповідає Другому Типу – коли привид намагається спрямувати свою силу на тебе...» (Книга перша Агенція «Локвуд і Ко»: Сходи, що кричать) [4, с. 26].

«Джордж називав це «волею до існування» – відмовою прощатися з колишнім земним життям. Зрозуміло, що не всі привиди обирають такий шлях. Це залежить від самої людини, від того, як саме вона зустріла свій

кінець» (Книга перша Агенція «Локвуд і Ко»: Сходи, що кричать) [4, с. 29].

Також у четвертій частині серії «Тінь, що крадеться» головні герої Ентоні Локвуд та Люсі Карлайл вияснили, що існує паралельний вимір – темний, звідки, як виявилось і з'являлися привиди: «...І все через те, що ваш співробітник у залізному обладунку виходив звідси, мандрував на Той Бік і турбував мерців!...» [5, с. 348]; «Якимось чином ми опинились у світі, дуже схожому на наш, тільки мешкали в ньому не живі люди, а мерці. І в цьому світі ми виявились непроханими гостями – наш візит скаламутив його, так само як і давніша поява Тіні, що крадеться» [5, с. 388].

Наступна визначальна риса притаманна паранормальній фантастиці – це те, що дії відбуваються в **реалістичних умовах (сучасні міста, країни, історичні епохи), але з певними фантастичними подіями** [11].

Події в серії «Агенція «Локвуд і Ко» відбуваються в Лондоні, що відображає зазначену нами вищу рису – реальне місто, описане у творі, але з присутністю паранормальних істот – у даному випадку привидів. Наведемо ілюстративну цитату з одної з книг «...У наступні роки численні привиди почали з'являтися у Лондоні й на південь від нього, а далі – потроху по всій країні...». (Книга перша Агенція «Локвуд і Ко»: Сходи, що кричать) [4, с. 48]. Можливо саме через те, що події відбуваються в так званому альтернативному Лондоні, дану серію часто порівнюють із ще одною надзвичайно відомою серією фантастичних книг – «Гаррі Поттер» Дж.К. Ролінг.

Можливі **поєднання з іншими жанрами**, наприклад такими як – детектив, жахи, трилер або романтика (паранормальний роман) – інша риса паранормальної фантастики [11].

Серія «Агенція «Локвуд і Ко» має риси такого жанру, як жахи, наведемо, на нашу думку, доволі ілюстративний приклад із однієї з книг: «*Хочете послухати історію про привидів? Гаразд, є в мене кілька таких історій про запас. Як щодо сліпця з ціпочком, зробленим з дитячих кісток? ... Чи величезного рота, що роззявився переді мною просто посередині залитої цементом долівки? Чи глечика на молоко, наповненого кров'ю? ... А щодо колиски з немовлям, яка крутиться в повітрі, чи кістяка в димарі?*» (Книга п'ята Агенція «Локвуд і Ко»: Порожня могила) [3, с. 11].

Романтична лінія також присутня в даній серії, але вона не яскраво виражена, і виступає як допоміжна в розкритті головних героїв (Ентоні Локвуда та Люсі Карлайл), тому не можна вважати даний твір романтичним.

Ще однією визначальною рисою є **розслідування незвичайних явищ та надприродних подій, зосередженість на таємниці**, що є частиною сюжету [11].

В Агенція «Локвуд і Ко» герої розслідують причини появи «проблеми» (так називають масову появу привидів, яка вразила сучасну Великобританію), адже вона почалася раптово, і герої знаходять докази того, що це було спричинено людською діяльністю. В останній книзі агентам із «Локвуд і Ко» вдалося знайти першопричину «проблеми» та викрити винуватців виникнення даного явища, що в майбутньому допоможе позбутися привидів назавжди. Наведемо цитату з твору на підтвердження даного нашого твердження: «...На підземних поверхах Будинку Фіттес, – розповів пан Локвуд – ми виявили докази того, що там проводилися протиприродні таємні експерименти з використанням заборонених психологічних артефактів...» (Книга п'ята Агенція «Локвуд і Ко»: Порожня могила) [3, с. 371].

У паранормальній фантастиці також часто можна зустріти **психологічний аспект**, внутрішній світ героїв та їх проблеми відіграють важливу роль у побудові історії [11].

У даній серії таким аспектом є важкий психологічний стан головного героя – Ентоні Локувуда – через нещасний випадок, у якому загинули його батьки (як пізніше виявилось це було вбивство з метою приховання злочинів про які вони дізналися) та загибель сестри через привида. Саме ці події сформували деякі риси його характеру, а також мотивацію боротьби із «проблемою». Наведемо цитату із книги: «*Попри те, що в будинку, де жив Локвуд, було повно пам'яток по його батьках, сам він майже не згадував про них і майже нічого не розповідав про свою сестру Джесіку, яка померла тут-таки, в своїй спальні, багато років тому. З цієї таємниці лише вряди-годи просочувались поодинокі деталі, та навіть за ними я розуміла, як тяжіє над Локвудом його минуле*» (Книга п'ята Агенція «Локвуд і Ко»: Тінь, що крадеться) [3, с. 189].

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що серія романів «Агенція «Локвуд і Ко» Джонатана Страуда є прикладом паранормальної фантастики, адже книги містять у собі усі притаманні риси даного жанру, а саме: присутність паранормальних елементів (у даній серії – привидів), дії відбуваються в сучасному місті (Лондон), але з фантастичними подіями, у книгах є поєднання з іншими жанрами (жахи, частково романтика), розслідування незвичайних явищ та надприродних подій, зосередженість на таємниці, що є частиною сюжету (розслідування появи «проблеми» та віднайдення винуватців даного явища), та присутність психологічного аспекту (минулі втрати головного героя впливають на його психологічний стан та мотивацію боротьби з привидами).

Перспективу подальших розвідок вбачаємо в лексико-стилістичному аналізі серії романів «Агенція «Локвуд і Ко» Джонатана Страуда мовою оригіналу.

Література:

1. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. 625 с.
2. Логвіненко Н. Дидактичні засади морально-етичної парадигми творів сучасного українського фентезі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 2. С. 170–176.
3. Страуд Дж. Агенція «Локвуд і Ко»: Порожня могила (переклад з англійської Панченко В.). Київ : Абабагала-мага, 2023. 392 с.

4. Страуд Дж. Агенція «Локвуд і Ко»: Сходи, що кричать (переклад з англійської Панченко В.). Київ : Абабагаламага, 2019. 291 с.
5. Страуд Дж. Агенція «Локвуд і Ко»: Тінь, що крадеться (переклад з англійської Панченко В.). Київ : Абабагаламага, 2022. 384 с.
6. Batzke I., Erbacher E.C., Hess L. M., Lenhardt C. Exploring the Fantastic: Genre, Ideology, and Popular Culture. Wetzlar: Majuskel Medienproduktion GmbH, 2018. 300 p.
7. Broderick D. Psience Fiction: The Paranormal in Science Fiction Literature. *Journal of Scientific Exploration*. 2019. No 33(1). Pp. 125–127.
8. Grant J., Clute J. The Encyclopedia of Fantasy. NY : St. Martin's Griffin, 1999. 1088 p.
9. Jonathan Stroud – the official site. URL: <http://www.jonathanstroud.com/index.html>
10. Peeler N. The Best Paranormal Fantasy Books. 2024. URL: <https://fivebooks.com/best-books/five-of-the-best-paranormal-fantasy-books-nicole-peeler/>
11. Traill N. H. Possible Worlds of the Fantastic: The Rise of the Paranormal in Fiction. Toronto : University of Toronto Press, 1996. URL: <https://dokumen.pub/possible-worlds-of-the-fantastic-the-rise-of-the-paranormal-in-literature-9781487585839.html>
12. Williamson J. Speculative Fiction Subgenres. 2011. URL: <https://web.archive.org/web/20160123050954/http://jillwilliamson.com/2011/02/speculative-fiction-subgenres/>

References:

1. Kovaliv, Yu. I. (2007.) *Literaturoznavcha entsyklopediia : u 2 t. [Literary Encyclopedia: in 2 vols.]*. Kyiv : VTs «Akademii», V. 2, 625 p. [in Ukrainian].
2. Lohvinenko, N. (2022). Dydaktychni zasady moralno-etychnoi paradyhmy tvoriv suchasnoho ukrainskoho fentezi [Didactic principles of the moral and ethical paradigm of works of modern Ukrainian fantasy]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current issues of the humanities]*, 48, 170–176. [in Ukrainian].
3. Stroud, J. (2023). *Ahentsiia «Lokvud i Ko»: Porozhnia mohyla (pereklad z anhliiskoi Panchenko V.) [Lockwood & Co: The Empty Grave (translated from English by Panchenko V.)]*. Kyiv : Ababahalamaha, 392 p. [in Ukrainian].
4. Stroud, J. (2019). *Ahentsiia «Lokvud i Ko»: Shhody, shcho krychat (pereklad z anhliiskoi Panchenko V.) [Lockwood & Co: The Screaming Staircase (translated from English by Panchenko V.)]*. Kyiv : Ababahalamaha, 291 p. [in Ukrainian].
5. Stroud, J. (2022). *Ahentsiia «Lokvud i Ko»: Tin, shcho kradetsia (pereklad z anhliiskoi Panchenko V.) [Lockwood & Co: The Creeping Shadow (translated from English by Panchenko V.)]*. Kyiv : Ababahalamaha, 384 p. [in Ukrainian].
6. Batzke, I., Erbacher, E.C., Hess, L. M., Lenhardt, C. (2018). *Exploring the Fantastic: Genre, Ideology, and Popular Culture*. Wetzlar: Majuskel Medienproduktion GmbH, 300 p.
7. Broderick, D. (2019). Psience Fiction: The Paranormal in Science Fiction Literature. *Journal of Scientific Exploration*, 33(1), 125–127.
8. Grant, J., Clute, J. (1999). *The Encyclopedia of Fantasy*. NY : St. Martin's Griffin, 1088 p.
9. Jonathan Stroud – the official site. Retrieved from: <http://www.jonathanstroud.com/index.html>
10. Peeler, N. (2024). The Best Paranormal Fantasy Books. Retrieved from: <https://fivebooks.com/best-books/five-of-the-best-paranormal-fantasy-books-nicole-peeler/>
11. Traill, N. H. (1996). *Possible Worlds of the Fantastic: The Rise of the Paranormal in Fiction*. Toronto : University of Toronto Press. Retrieved from: <https://dokumen.pub/possible-worlds-of-the-fantastic-the-rise-of-the-paranormal-in-literature-9781487585839.html>
12. Williamson, J. (2011). Speculative Fiction Subgenres. Retrieved from: <https://web.archive.org/web/20160123050954/http://jillwilliamson.com/2011/02/speculative-fiction-subgenres/>